

COMMUNITIES' BRIDGES

Vilnius • 2021

Mokymų apie Pabėgėlių teises ir kultūrinę įvairovę dalyvio medžiaga.

Training about Refugee Rights and Cultural Diversity participant material.

Turinys

Prieglobstis ir kas yra pabėgėliai?	3
Kas, jeigu... norite prieglobsčio Lietuvoje?	6
Integracija	13
Leidimas nuolat gyventi ir Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimas gyventi Europos Sąjungoje:	19
Kas jeigu... nusprendėte įsigyti nekilnojamojo turto?	20
Jeigu...norite tapti Lietuvos Respublikos piliečiu?	20
Ką daryti, jei... norite gauti viešąsias paslaugas?	21
Ką daryti, jei... jums reikia valstybės garantuojamos teisinės pagalbos? ..	22
Ką daryti, jei... valdžios institucijos pažeidė jūsų teises?	22
Ką daryti, jei... nusipirkote sugedusių produktų?	23
Ką daryti, jei... patyrėte diskriminaciją, neapykantos išpuolį ar priekabiavimą?	23
Jeigu... vaiko teisės yra pažeidžiamos?	24
Ką daryti, jei... norite sukurti šeimą?	25
Kas jeigu... norite skirtis?	26
Kas jeigu... norite būti su šeima?	27
Kas jeigu... turėjote konfliktą su darbdaviu?	28
Kas jeigu... norite įkurti verslą?	28

Prieglobstis ir kas yra pabėgėliai?

Tarptautinėje teisėje yra numatyta dviejų rūšių tarptautinė apsauga:

- Pabėgėlio statusas;
- Papildoma apsauga.

Pabėgėlio statuso apibrėžimas buvo tarptautiniu mastu priimtas 1951 m. pasirašant konvenciją dėl pabėgėlių statuso (dar vadinama 1951 m. Pabėgėlių konvencija arba 1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvencija).

Pabėgėlis yra tas, kuris:

- Turi pagrįstą baimę dėl persekiojimo;
- Yra persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, politinės nuomonės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei;
- Yra ne savo gimtojoje šalyje;
- Asmuo negali arba nenori grįžti į savo kilmės šalį.

Asmuo negali būti pripažintas pabėgėliu, jei jis padarė nusikaltimą taikai, karinį nusikaltimą arba nusikaltimą žmonijai. Taip pat, jei asmuo padarė sunkų nepolitinį nusikaltimą. Be to, asmuo negali būti pripažintas pabėgėliu, jei jis buvo kaltas dėl veiksmų, prieštaraujančių Jungtinių Tautų tikslams ir principams.

Kaip buvo minėta prieš tai, kita prieglobsčio forma yra papildoma apsauga. Papildoma apsauga yra suteikiama, kuomet prieglobsčio prašytojas yra ne savo kilmės šalyje ir negali grįžti dėl tam tikrų pagrįstų baimių, tokių kaip:

- 1) asmuo bus kankinamas, bus žiauriai, nežmoniškai ar žeminančiai elgiamasi su juo;
- 2) gresia mirties bausmė;
- 3) yra reali grėsmė asmens gyvybei, sveikatai, saugumui ar laisvei dėl ginkluoto konflikto šalies viduje ar tarptautiniu lygiu.

Pagrindinis skirtumas tarp pabėgėlio statuso ir papildomos apsaugos yra tas, kad pabėgėlio statuso suteikimas priklauso nuo persekiojimo priežasčių.

Šalys, iš kurių atvyksta prieglobsčio prašytojai, turi itin prastą žmogaus teisių padėtį šalies viduje. Šalyje nebūtinai turi vykti karas, kad asmuo būtų pripažintas pabėgėliu ar būtų suteikiama papildoma apsauga.

Apibendrinant galima teigti, kad „prieglobsčio“ idėja yra apsaugoti pagrindine žmogaus teise, žmogaus laisvę ir orumą.

Remiantis pasaulio statistika, 68% pabėgėlių yra kilę iš 5 šalių (2020 m. duomenimis):

1. Sirijos Arabų Respublika - 6.7 mln.;
2. Venesuela - 4.0 mln.;
3. Afganistanas - 2.6 mln.;
4. Pietų Sudanas - 2.2 mln.;
5. Mianmaras - 1.1 mln..

39% pabėgėlių yra priimti:

1. Turkijoje 3.7 mln. pabėgėlių;
2. Kolumbijoje 1.7 mln., įskaitant Venesuelos gyventojų perkeltų į užsienį (2020 m. duomenimis);
3. Pakistane 1.4 mln.;
4. Ugandoje 1.4 mln.;
5. Vokietijoje 1.2 mln.

Lietuvoje pabėgėlių populiacija yra tokia:

2016	2017	2018	2019	2020
425	599	423	646	321

2020 m. Lietuvoje dauguma pabėgėlių atvyko iš šių šalių:

1. Rusija- 28%;
2. Baltarusija- 25%;
3. Tadžikistanas- 19%;
4. Kitos šalys- 16%;
5. Turkija- 5%;

6. Irakas- 4%;
7. Afganistanas- 3%;

2020 metais bendras prieglobsčio prašymų skaičius – 321. 80 iš šių prašymų buvo patirtinti bei buvo suteiktas pabėgėlio statusas, 1 asmeniui buvo suteikta papildoma apsauga. 266 atvejais Migracijos departamentas atmetė prašymą dėl prieglobsčio.

Nuo 2021 m. kovo pab. Lietuva patiria prieglobsčio prašytojų antplūdį, dauguma pabėgėlių atvyksta kertant Lietuvos ir Baltarusijos sieną. Balandžio mėnesį naujų prieglobsčio prašytojų buvo 70, gegužę - 77, birželį - 473, liepą - 2023, rugpjūčio mėnesį – daugiau nei 4000 prašymų (rugpjūčio 3 d. duomenimis).

Naujieji prieglobsčio prašytojai daugiausiai atvyksta iš 5 šalių (rugpjūčio 3 d. duomenimis):

1. Irakas (daugiausiai kurdai) - 2714;
2. Kongo Respublika – 200;
3. Kamerūnas – 131;
4. Sirija – 129;
5. Iranas – 91, toks pats skaičius atvykėlių iš Rusijos – 91.

Dauguma naujų prieglobsčio prašytojų priklauso pažeidžiamai grupei. Tai reiškia, kad jie turi specialių poreikių: nepilnamečiai; asmenys, turintys traumas ar reikalaujantys medicininės priežiūros; nėsčiosios moterys; vieniši tėvai su nepilnamečiais vaikais; vaikai, atvykę be šeimos narių. Kadangi Lietuva neturi galimybių priimti visų atvykusių prieglobsčio prašytojų, dauguma jų apgyvendinami pasienio kontrolės postuose ar netoliese esančiuose Lietuvos ir Baltarusijos pasienio miestuose (mokyklose ar bendrabučiuose). Apgyvendinimo sąlygos yra prastos. Lietuvos vyriausybė į migrantų antplūdį atsakė įvesdama drakoniškus įstatymus, griežtai ribojančius ir pažeidžiančius prieglobsčio prašytojų teises. Be to, Lietuvos valdžia Užsieniečių registracijos centre (Pabradėje) įkūrė palapinių miestelį ir planuoja išplėsti bei statyti modulinius namelius skirtingose vietose. Be to, Lietuvos institucijos stato „concertina“ tipo spygliuotą vielą bei planuoja statyti 2 metrų aukščio sieną Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje.

Remiantis nepatvirtinta informacija, dabartinis prieglobsčio prašytojų atplūdis yra iš dalies organizuotas Baltarusijos institucijų. Tuo pačiu metu, žmogaus teisių padėtis Irake, Kurdistane, Kongo Respublikoje, Gvinėjoje, Irane, Sirijoje ir Afganistane yra itin prasta.

Šiandien Lietuvos žiniasklaidoje prieglobsčio prašytojai įvardijami kaip nelegalūs migrantai, kurie turėtų būti deportuoti ir nubausti už neteisėtą sienos kirtimą. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad prieglobsčio prašytojai nėra ir negali būti nelegalūs migrantai. Pateikdamas prieglobsčio prašymą, užsienietis tampa prieglobsčio prašytoju ir turi teisę pasilikti šalyje prieglobsčio tyrimo procedūrų metu. Prieglobsčio prašytojams turėtų būti griežtai taikomas negražinimo principas.

Dar viena pastaba, Lietuvos baudžiamajame kodekse nurodyta, kad:

291 straipsnis. Neteisėtas valstybės sienos perėjimas

1. Tas, kas neteisėtai perėjo Lietuvos Respublikos valstybės sieną, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

2. Nuo baudžiamosios atsakomybės pagal šio straipsnio 1 dalį atleidžiamas užsienietis, kuris neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką turėdamas tikslą pasinaudoti prieglobsčio teise.

Šis prieglobsčio prašytojo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės principas vadinamas baumės netaikymo principu ir kyla iš konvencijos dėl pabėgėlio statuso 31 straipsnio:

1. Susitariančiosios valstybės neskiria nuobaudų už neteisėtą įvažiavimą ar neteisėtą buvimą jų teritorijoje pabėgėliams, kurie, atvykę iš teritorijos, kur jų gyvybei ar laisvei grėsė 1 straipsnyje numatytas pavojus, įvažiuoja į šių valstybių teritoriją arba yra joje be leidimo, jeigu jie patys nedelsdami prisistato valdžios institucijoms ir išsamiai paaiškina savo neteisėtą įvažiavimą ar buvimą.

Kas, jeigu... norite prieglobsčio Lietuvoje?

Pirmasis žingsnis yra pateikti prašymą dėl prieglobsčio gavimo. Lietuvoje prašymą turite pateikti asmeniškai Valstybės sienos apsaugos tarnybos (Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie LR VRM) arba Migracijos departamento (Migracijos departamentas prie LR VRM) skyriuose. Nėra specialios prieglobsčio prašymo formos, taip pat jūs galite prašyti prieglobsčio žodžiu. Kai išreiškiate prieglobsčio prašymą, tampate prieglobsčio prašytoju. Po pirminių procedūrinių veiksmų (pirštų atspaudų paėmimo, pirminio pokalbio), Migracijos departamentas išduoda užsieniečio registracijos kortelę.

Prieglobsčio prašytojai turi šias teises:

- ✓ būti apgyvendintiems Užsieniečių registracijos centre arba Pabėgėlių priėmimo centre ir naudotis jame teikiamomis paslaugomis;
- ✓ gauti kompensaciją už naudojimąsi viešojo transporto priemonėmis, kai toks naudojimas viešojo transporto priemonėmis yra susijęs su prieglobsčio prašymo nagrinėjimu;
- ✓ nemokamai naudotis vertėjo paslaugomis;
- ✓ valstybės garantuojama teisinė pagalba;
- ✓ gauti sveikatos priežiūrą;
- ✓ gauti mėnesinę pašalpą.

Yra dviejų tipų prieglobsčio nagrinėjimo procedūros: bendrosios arba pagreitinotos. Bendra prieglobsčio procedūra trunka iki 6 mėnesių. Jei prieglobsčio prašymas nagrinėjamas pagreitintoje/paspartintoje byloje, sprendimas gali būti priimtas per 10 dienų. Vėliau Migracijos departamentas suteikia prieglobstį (pabėgėlio statusą arba papildomą apsaugą) arba atmeta prašymą. Jei prašymas yra atmetamas, gali būti vykdoma apeliacinė procedūra. Apeliacijos metu valstybė garantuoja teisinę pagalbą, o prieglobsčio prašytojui atstovauja vyriausybės paskirtas teisininkas.

Šiuo metu yra paskelbta ekstremali situacija dėl pabėgėlių atplūdžio. Migracijos departamentas privalo priimti sprendimą per 10 dienų, tuo tarpu kitos prieglobsčio prašytojų teisės (teisė kreiptis į teismą, judėjimo laisvė, galimybė gauti sveikatos priežiūrą) yra labai apribotos.

Jei prieglobsčio gavimo prašymas yra patvirtintas (prieglobsčio prašytojas pripažintas pabėgėliu ir jam išduotas leidimas nuolat gyventi arba jam suteikta papildoma apsauga ir išduotas leidimas laikinai gyventi), tuomet gali prasidėti integracijos laikotarpis. Integracijos laikotarpis nėra prievolė, tai yra asmeninis žmogaus pasirinkimas.

Jei prieglobsčio prašytojas pripažįstamas pabėgėliu, taikomos 1951 m. Konvencijos dėl pabėgėlių statuso sąrašė įvardintos teisės.

Straipsnis 4 Religija	Susitariančiosios valstybės savo teritorijose esantiems pabėgėliams suteikia bent jau tokio pat palankumo padėtį kaip
--------------------------	---

	ir savo piliečiams laisvai išpažinti savo religiją ir rūpintis savo vaikų religiniu auklėjimu.
Straipsnis 7 Išimtys taikant abipusiškumo principą	Toks pat požiūris, koks paprastai taikomas užsieniečiams.
Straipsnis 12 Asmens statusas	<p>1. Pabėgėlio statusą nustato šalies, kurioje yra asmens nuolatinė gyvenamoji vieta, įstatymai, o jei asmuo nuolatinės gyvenamosios vietos neturi, – tos šalies, kurioje jis gyvena, įstatymai.</p> <p>2. Anksčiau įgytas pabėgėlio teises, susijusias su jo statusu, t.y. su vedybomis susijusias teises, Susitariančioji valstybė gerbia atlikdama reikalingus savo įstatymų nustatytus formalumus su sąlyga, kad atitinkama teisė yra viena iš tų, kurias pripažintų jos įstatymai, jei tas asmuo nebūtų tapęs pabėgėliu.</p>
Straipsnis 13 Kilnojamasis ir nekilnojamasis turtas	Kilnojamajam ir nekilnojamajam turtui įsigyti ir kitoms su juo susijusioms teisėms įgyvendinti, taip pat nuomos ir kitoms sutartims dėl kilnojamojo ir nekilnojamojo turto sudaryti Susitariančiosios valstybės suteikia pabėgėliui kuo palankesnę padėtį, bet ne mažesnio palankumo už tą, kokia tomis pačiomis aplinkybėmis paprastai suteikiama užsieniečiams.
Straipsnis 14 Autorinės teisės ir pramoninė nuosavybė	Pramoninei nuosavybei, tokiai kaip išradimai, brėžiniai ar modeliai, prekių ženklai, firmų vardai, ir teisei į literatūros, meno ir mokslo kūrinius apsaugoti pabėgėliui toje šalyje, kurioje yra jo nuolatinė gyvenamoji vieta, suteikiama tokia pat apsauga, kokia teikiama tos šalies piliečiams. Kurios nors kitos Susitariančiosios valstybės teritorijoje pabėgėliui suteikiama tokia pat apsauga, kokia šioje teritorijoje teikiama piliečiams šalies, kurioje yra jų nuolatinė gyvenamoji vieta.
Straipsnis 15 Asociacijų teisė	Susitariančiosios valstybės teisėtai jų teritorijoje esantiems pabėgėliams nepolitinių ir pelno nesiekiančių asociacijų ir profesinių sąjungų atžvilgiu suteikia kuo palankesnę, bet ne mažesnio palankumo padėtį, kokia tomis pačiomis

(nepolitinės ir ne pelno siekiančios organizacijos profsajungos)	aplinkybėmis paprastai suteikiama bet kurios užsienio valstybės piliečiams.
Straipsnis 16 Teisė kreiptis į teismus	<p>1. Kiekvienas pabėgėlis turi teisę laisvai kreiptis į teismus visų Susitariančiųjų valstybių teritorijose.</p> <p>2. Kiekvienas pabėgėlis Susitariančiojoje valstybėje, kurioje yra jo nuolatinė gyvenamoji vieta, turi tokią pat teisę kaip ir jos piliečiai kreiptis į teismą, įskaitant teisinę pagalbą ir atleidimą nuo teismo išlaidų (<i>cautio judicatum solvi</i>).</p> <p>3. Visose kitose šalyse, išskyrus šalį, kurioje yra pabėgėlio nuolatinė gyvenamoji vieta, 2 dalyje nurodytoms teisėms įgyvendinti pabėgėliui suteikiama tokia pat padėtis kaip ir šalies, kurioje yra jo nuolatinė gyvenamoji vieta, piliečiams.</p>
Straipsnis 17 Samdomasis darbas	Teisei dirbti samdomąjį darbą įgyvendinti Susitariančiosios valstybės suteikia teisėtai jų teritorijoje esantiems pabėgėliams kuo palankesnę padėtį, kokia paprastai suteikiama bet kurios užsienio valstybės piliečiams tomis pačiomis aplinkybėmis.
Straipsnis 18 Savarankiškas verslas	Teisei savarankiškai verstis žemės ūkiu, pramone, amatais ir prekyba, taip pat kurti prekybos ir gamybos bendroves įgyvendinti Susitariančiosios valstybės teisėtai jų teritorijoje esantiems pabėgėliams suteikia kuo palankesnę teisinę padėtį, bet ne mažesnio palankumo už tą, kokia paprastai naudojasi užsieniečiai tomis pačiomis aplinkybėmis.
Straipsnis 19 Laisvosios profesijos	Kiekviena Susitariančioji valstybė teisėtai jos teritorijoje esantiems pabėgėliams, turintiems šios valstybės kompetentingų institucijų pripažintus diplomus ir norintiems verstis laisvąja profesija, suteikia kuo palankesnę teisinę padėtį, bet ne mažesnio palankumo už tą, kokia paprastai naudojasi užsieniečiai tomis pačiomis aplinkybėmis.
Straipsnis 21 Gyvenamasis plotas	Kadangi gyvenamojo ploto klausimai reguliuojami įstatymais ar kitais teisės aktais arba juos kontroliuoja valstybės institucijos, Susitariančiosios valstybės teisėtai jų teritorijose

	<p>esantiems pabėgėliams suteikia kuo palankesnę teisinę padėtį, bet ne mažesnio palankumo už tą, kokia paprastai naudojasi užsieniečiai tomis pačiomis aplinkybėmis.</p>
<p>Straipsnis 22 Švietimas</p>	<p>1. Pradiniam mokslui įgyti Susitariančiosios valstybės pabėgėliams suteikia tokią pat teisinę padėtį, kaip ir piliečiams.</p> <p>2. Kitų pakopų mokslui, išskyrus pradinį, įgyti, t.y. turėti galimybę mokytis, naudotis užsienio mokyklų atestatais, diplomais ir mokslo laipsniais, nemokėti mokesčių už mokslą bei rinkliavų ir gauti stipendijas, Susitariančiosios valstybės suteikia pabėgėliams kuo palankesnę teisinę padėtį, bet ne mažesnio palankumo už tą, kokia paprastai naudojasi užsieniečiai tomis pačiomis aplinkybėmis.</p>
<p>Straipsnis 23 Valstybės pagalba</p>	<p>Valstybės pagalbai ir paramai gauti Susitariančiosios valstybės teisėtai jų teritorijoje esantiems pabėgėliams suteikia tokią pačią padėtį, kokia naudojasi jų piliečiai.</p>
<p>Straipsnis 24 Darbo įstatymai ir socialinis aprūpinimas</p>	<p>Teisėtai šalies teritorijoje esantiems pabėgėliams suteikia tokią pačią padėtį kaip ir piliečiams.</p>
<p>Straipsnis 25 Darbo įstatymai ir socialinis aprūpinimas</p>	<p>1. Susitariančiosios valstybės teisėtai jų teritorijoje esantiems pabėgėliams suteikia tokią pačią padėtį kaip ir piliečiams dėl:</p> <p>a) atlyginimo už darbą, įskaitant pašalpas šeimai, jeigu jos sudaro atlyginimo už darbą dalį, darbo dienos trukmės, viršvalandžių, mokamų atostogų, namudinio darbo apribojimo, minimalaus samdomų darbuotojų amžiaus, mokinystės ir profesinio parengimo, moterų bei paauglių darbo ir naudojimosi kolektyvinių sutarčių privalumais tiek, kiek šiuos klausimus reglamentuoja įstatymai ar kiti teisės aktai arba kiek juos kontroliuoja vykdomosios valdžios institucijos;</p> <p>b) socialinio aprūpinimo (teisės normų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, profesinių ligų, motinystės, ligos,</p>

	<p>invalidumo, senatvės, mirties, nedarbo, šeimos pareigų ir kitų atvejų, kuriuos pagal nacionalinius įstatymus ar kitus teisės aktus numato socialinio aprūpinimo sistema) su šiais apribojimais:</p> <p>i) gali būti tam tikra tvarka įgytoms ir įgyjamoms teisėms išlaikyti,</p> <p>ii) šalies, kurioje yra pabėgėlio nuolatinė gyvenamoji vieta, įstatymuose ar kituose teisės aktuose gali būti nustatyta speciali visos ar dalinės pašalpos, mokamos iš valstybės lėšų, ir pašalpų, mokamų asmenims, kurie neįvykdė visų sąlygų, susijusių su įmokomis, reikalingomis normalioms pensijoms paskirti, gavimo tvarka.</p> <p>2. Tai, kad asmuo, turintis teisę gauti kompensaciją pabėgėliui mirus dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar dėl profesinės ligos, gyvena ne Susitariančiosios valstybės teritorijoje, neturi jokios reikšmės.</p> <p>3. Susitariančiosios valstybės suteikia pabėgėliams privilegijas, susijusias su sudarytais arba būsimais susitarimais dėl įgytų arba įgyjamų teisių išlaikymo socialinio aprūpinimo srityje, laikydamosi tik tų sąlygų, kurios taikomos tuos susitarimus pasirašiusių valstybių piliečiams.</p> <p>4. Susitariančiosios valstybės pritaria, kad pabėgėliams pagal galimybes būtų suteikiamos privilegijos, susijusios su tokiais susitarimais, kurie visada gali galioti tarp Susitariančiųjų valstybių ir valstybių, nesančių šios Konvencijos šalimis.</p>
<p>Straipsnis 27 Asmens dokumentai</p>	<p>Susitariančiosios valstybės išduoda asmens dokumentus visiems jų teritorijoje esantiems pabėgėliams, neturintiems galiojančių kelionės dokumentų.</p>
<p>Straipsnis 28 Kelionės dokumentai</p>	<p>1. Susitariančiosios valstybės išduoda teisėtai jų teritorijoje esantiems pabėgėliams kelionės dokumentus, suteikiančius teisę išvykti už jų teritorijos ribų, jei tam netrukdo svarbios valstybės saugumo ar viešosios tvarkos</p>

	<p>priežastys ir šiems dokumentams taikomos prie Konvencijos pridėtų taisyklių nuostatos. Susitariančiosios valstybės gali išduoti tokį kelionės dokumentą kiekvienam jų teritorijoje esančiam pabėgėliui; jos pritaria, kad tokie kelionės dokumentai būtų išduodami jų teritorijoje esantiems pabėgėliams, negalintiems tų dokumentų gauti iš šalies, kurioje jie teisėtai gyvena.</p> <p>2. Kelionės dokumentus, kurie ankstesnių tarptautinių susitarimų šalių buvo išduoti pabėgėliams pagal tuos susitarimus, Susitariančiosios valstybės pripažįsta ir prilygina tiems, kurie išduodami vadovaujantis šiuo straipsniu.</p>
<p>Straipsnis 29 Mokesčiai</p>	<p>1. Susitariančiosios valstybės neima iš pabėgėlių jokių maitų, rinkliavų ar mokesčių, išskyrus tuos arba didesnius už tuos, kurie tomis pačiomis aplinkybėmis imami arba gali būti imami iš jų piliečių.</p> <p>2. Ankstesnės dalies nuostatos jokia būdu nedraudžia taikyti pabėgėliams įstatymų ar kitų teisės aktų dėl mokesčių už administracinių dokumentų, įskaitant asmens dokumentus, išdavimą užsieniečiams.</p>
<p>Straipsnis 32 Išsiuntimas</p>	<p>1. Susitariančiosios valstybės neišsiunčia teisėtai jų teritorijoje gyvenančių pabėgėlių, išskyrus kai tai būtina valstybės saugumai ar viešajai tvarkai užtikrinti.</p> <p>2. Tokie pabėgėliai išsiunčiami tik vadovaujantis sprendimais, priimtais pagal įstatymus.</p>
<p>Straipsnis 33 Draudimas išsiųsti pabėgėlius arba juos priverstinai grąžinti (į šalis, iš kurių jie atvyko)</p>	<p>1. Nė viena Susitariančioji valstybė jokia būdu neišsiunčia ir negrąžina pabėgėlio į šalį, kur jo gyvybei ar laisvei grėstų pavojus dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių pažiūrų.</p> <p>2. Tačiau ši nuostata negali būti taikoma pabėgėliams, dėl svarbių priežasčių laikomiems pavojingais šalies, kurioje jie yra, saugumui arba nuteistiems įsigaliojusiu nuosprendžiu už ypač sunkų nusikaltimą ir keliantiems pavojų šiai šaliai.</p>

Straipsnis 34 Natūralizacija	Susitariančiosios valstybės pagal galimybę padeda pabėgėliams asimiliuotis ir natūralizuotis. Jos daro viską, kad pagreintų natūralizacijos procedūras ir kiek įmanoma sumažintų mokesčius bei išlaidas už tokias procedūras.
---------------------------------	---

Naudoti šaltiniai:

Konvencija dėl Pabėgėlių Statuso

Lietuvos Respublikos Užsieniečių teisinės padėties įstatymas

Migracijos departamento statistika (oficialus internetinis puslapis: migracija.lrv.lt)

Integracija

Kai užsieniečiui suteikiamas prieglobstis (pabėgėlio statusas ar papildoma apsauga), jis turi teisę į integraciją. Asmuo gali pasirinkti:

- ✓ Tęsti integraciją pabėgėlių priėmimo centre (Rūkloje);
- ✓ Pradėti integruotis pasirinktoje savivaldybėje;
- ✓ Gyventi savarankiškai be pagalbos lengviau integruotis;

Integracija pabėgėlių priėmimo centre	Integracija savivaldybėje
. Integracijos laikotarpis pabėgėlių priėmimo centre gali trukti iki 3 mėnesių, o jei asmuo laikomas pažeidžiamu, laikotarpį galima pratęsti iki 6 mėnesių.	Integracijos laikotarpis savivaldybėje gali trukti iki 12 mėnesių, su galimybe pratęsti iki 36 mėnesių, jei užsienietis priklauso pažeidžiamai grupei.
Apgyvandinimas	Vienkartinė 250 Eur suma pilnamečiui asmeniui; Vaikui - 125 Eur; 1 375 Eur nelydimam nepilnamečiui sulaukus pilnametystės.
Socialinės, psichologinės ir sveikatos priežiūros paslaugos	Mokama mėnesinė išmoka būtiniausioms reikmėms, kuri siekia iki 250 Eur vienam asmeniui iki šešių mėnesių ir 125 Eur nuo septinto iki dvylikto mėnesio. Dviejų asmenų šeimai iki šešių mėnesių mokami

	375 Eur, o nuo septinto iki dvylikto mėnesio - 187,5 Eur. Jei šeimą sudaro daugiau nei trys asmenys, kas antras asmuo papildomai gauna 62,5 Eur per mėnesį iki šešių mėnesių ir 31,25 Eur nuo septinto iki dvylikto mėnesio.
Būtiniausi reikmenys, kuriems padengti kas mėnesį skiriami 87,5 Eur.	Mokyklinio amžiaus vaikams mokama išmoka (58,5 Eur) įsigyti būtiniausių mokyklinių prekių
Išmoka vaikams skirta mokymosi reikmenims įsigyti - 58,5 Eur.	Kas mėnesį mokama 62,4 Eur kompensacija už vaikų ugdymo išlaidas pagal ikimokyklinio ir (arba) priešmokyklinio ugdymo programas.
Kas mėnesį mokama 62,4 Eur kompensacija už vaikų ugdymo išlaidas pagal ikimokyklinio ir (arba) priešmokyklinio ugdymo programas.	Nemokamai suteikiamos lietuvių kalbos pamokos
Organizuojami lietuvių kalbos ir kultūros kursai	NVO atsakinga už integraciją. Mentorai iš Lietuvos Raudonojo Kryžiaus ar „Caritas“ padės susirasti darbą, išsinuomoti butą, gauti socialines paslaugas, organizuoti lietuvių kalbos kursus, vaikų darželį ar mokyklą, konsultuos užsieniečius socialiniais klausimais.

Naudoti šaltiniai:

Valstybės paramos prieglobsčio gavėjų integracijai teikimo tvarkos aprašas

Užsieniečių teisės

Teisė	Pabėgėlio statusas arba leidimas nuolat gyventi	Papildoma apsauga arba leidimas laikinai gyventi	Lietuvos Respublikos pilietis
-------	---	--	-------------------------------

Motinystės pašalpa	Minimali motinystės pašalpa negali būti mažesnė nei 240 Eur per mėnesį.	Tokia pati	Tokia pati
Tėvystės pašalpa	Minimali tėvystės pašalpa negali būti mažesnė nei 240 Eur. Maksimali tėvystės pašalpa yra 2336,56 Eur.	Tokia pati	Tokia pati
Vaiko priežiūros pašalpa	Vaiko priežiūros pašalpa mokama vienam iš tėvų ar globėjų arba vienam iš senelių (seneliai turi teisę gauti vaiko priežiūros išmoką tik tuo atveju, jei vienas iš vaiko tėvų (įtėvių) turi teisę rūpintis vaiku). Išmoka mokama, jei turite socialinio draudimo įmokų įrašą bent 12 iš paskutinių 24 mėnesių iki pirmos vaiko priežiūros atostogų dienos.	Tokia pati	Tokia pati
Išmoka vaikui	Lietuvoje kiekvienas vaikas iki 18 metų kas mėnesį gauna 70 Eur. Terminas gali būti pratęstas iki 21 metų.	Tokia pati	Tokia pati

Vienkartinė išmoka gimus kūdikiui	Už kiekvieną gimusį ar įvaikintą vaiką, neatsižvelgiant į tai, kad pašalpa jam jau buvo išmokėta jam gimus, skiriama vienkartinė 11 bazinių socialinių išmokų (440 eurų) išmoka.	Tokia pati	Tokia pati
Vienkartinė išmoka nėščioms moterims	Nėščia moteris, neturinti teisės į motinystės pašalpą pagal Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą, turi teisę gauti vienkartinę 257,20 Eur išmoką.	Tokia pati	Tokia pati
Pašalpa gimus daugiau nei vienam kūdikiui	Gimus dvyniams ar didesniai skaičiui naujagimių mėnesio išmokos suma yra keturis kartus didesnė už bazinę socialinę pašalpą (156 EUR).	Tokia pati	Tokia pati
Vaiko priežiūros pašalpa besimokantiems	Vaiko tėvai ar globėjai turi teisę į mėnesinę išmoką, lygią šešioms bazinės socialinės išmokos (234 eurų) sumai mokymosi ar studijų laikotarpiu ir 12 mėnesių po to, kai laikotarpis pasibaigė.	Tokia pati	Tokia pati

Finansinė pagalba	Finansinė pagalba nepalankioje padėtyje esantiems gyventojams (pašalpos šeimai, socialinės pašalpos, kompensacija už šildymą, šalto ir karšto vandens išlaidas ir kt.) arba socialinės paslaugos.	Su tam tikromis išimtimis	Tokia pati
Bedarbio pašalpa	Norint gauti bedarbio pašalpą, darbo ieškantis asmuo turi būti įdarbintas mažiausiai 12 mėnesių per paskutinius 30 mėnesių iki registracijos.	Tokia pati	Tokia pati
Sveikatos draudimas	Privalomas	Privalomas	Privalomas
Išsilavinimas	Be apribojimų	Be apribojimų	Be apribojimų
Politinės teisės	Turi teisę balsuoti ir būti išrinktas savivaldos rinkimuose. Taip pat turi teisę priklausyti asociacijai. Gali būti viešųjų institucijų, mažų bendruomenių ir religinių organizacijų nariai, taip pat religinių bendruomenių ir draugijų nariai.	Nėra, gali būti tik viešųjų institucijų, mažų bendruomenių ir religinių organizacijų nariai, taip pat religinių bendruomenių ir draugijų nariai.	Be apribojimų

Dėl daugiau informacijos prašome susisiekti su:

Sodra:

Internetinis puslapis: <https://www.sodra.lt>

Telefono numeris 1883 arba (+370 5) 250 0883

El. pašto adresas: info@sodra.lt

Darbo valandos:

I-IV 8.00 - 17.00

V 8.00 - 15.45

Pietų pertrauka I-V 12.00 - 12.45

Konstitucijos pr. 12-101, 09308 Vilnius

Socialinė sapsaugos ir darbo ministerija:

Internetinis puslapis: <https://socmin.lrv.lt/lt/>

Telefono numeris: +370 5 266 42 01

El. paštas: post@socmin.lt

Darbo valandos:

I-IV 8.00 - 17.00

V 8.00 - 15.45

Pietų pertrauka I-V 12.00 - 12.45

A. Vivulskio g. 11, 03610 Vilnius

Užimtumo tarnyba:

Internetinis puslapis: <https://uzt.lt/>

Telefono numeris: 1883 or +370 5 250 0883

El. paštas: info@uzt.lt or info@uzt.lt

Darbo valandos:

I-IV 8.00 - 17.00

V 8.00 - 15.45

Pietų pertrauka I-V 12.00 - 12.45

Geležinio Vilko g. 3A, 03131 Vilnius

Leidimas nuolat gyventi ir Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimas gyventi Europos Sąjungoje:

Jei jūs gyvenate Lietuvos Respublikoje 5 metus iš eilės ir neišvykote iš Lietuvos Respublikos teritorijos bei kitų ES valstybių narių ne ilgiau kaip 6 mėnesius iš eilės arba ne ilgiau kaip 10 mėnesių per 5 metus, jūs turėjote leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, išlaikėte valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos pagrindų egzaminus, galite kreiptis dėl ilgalaikio Lietuvos Respublikos gyventojų leidimo gyventi ES.

Penkerių metų gyvenimo Lietuvos Respublikoje laikotarpis neapima Lietuvos Respublikoje praleisto laiko:

- pagal bevizį režimą;
- turint Šengeno vizą;
- su Lietuvos Respublikos ar kitos Šengeno erdvės valstybės išduota nacionaline viza;
- kitos ES valstybės narės išduotą ES gyvenamosios vietos kortelę;
- kitos Šengeno erdvės valstybės išduotą leidimą gyventi.

Jei užsieniečiui yra išduotas leidimas laikinai gyventi, remiantis studijomis, bus įskaityta tik pusė nugyvento laiko. Tačiau, jei užsienietis baigė studijas, įgijo aukštąjį išsilavinimą, gyvenamosios vietos laikotarpis apima visą laikotarpį, praleistą turint leidimą laikinai gyventi.

Jei jums buvo išduotas Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimas gyventi ES, turite teisę gyventi Lietuvos Respublikoje, pasirinkti ir pakeisti gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, leidimo galiojimo laikotarpiu išvykti iš Lietuvos Respublikos ir grįžti į Lietuvą.

Jei turite ilgalaikio Lietuvos Respublikos gyventojų leidimą gyventi ES, turite teisę ilgiau nei 3 mėnesius gyventi kitos ES valstybės narės teritorijoje ūkinės veiklos, studijų, profesinio mokymo ar kitais tikslais. Atvykę į kitą ES valstybę narę, ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo atvykimo turite kreiptis į valstybės migracijos tarnybą, prašydami išduoti leidimą

gyventi. Tokiais atvejais kita ES valstybė narė, kurioje siekiate gauti leidimą gyventi, gali pareikalauti pateikti dokumentus, įrodančius, kad turite nuolatinę ir reguliarią pajamą, sveikatos draudimą.

Jei turite leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje arba leidimą nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje ir ketinate apsigyventi kitoje ES valstybėje narėje, turite kreiptis į valstybės arba diplomatinių ar konsulinių institucijų migracijos tarnybas dėl leidimo gyventi toje valstybėje pagal įprastą procedūrą, taikomą visiems tos valstybės užsienio piliečiams.

Kas jeigu... nusprendėte įsigyti nekilnojamojo turto?

Galite įsigyti namą, butą, pastatą be jokių apribojimų ir jums nereikia specialių leidimų. Galite nusipirkti nekilnojamąjį turtą tiesiogiai iš savininko arba galite pasinaudoti nekilnojamojo turto agentūros paslaugomis. Pagrindinis žingsnis yra pasirašyti sutartį ir sumokėti. Pirkimo - pardavimo sutartys turėtų būti patvirtintos notaro ir atnaujintos nuosavybės teisės registrų centre. Reikėtų paminėti, kad įsigytas turtas nesuteikia leidimo gyventi Lietuvoje.

Kalbant apie žemės įsigijimą, juridiniai asmenys, norėdami įsigyti žemę, turi atitikti Europos ir transatlantinės integracijos principo, kurį yra nustačiusi Lietuva, kriterijus. Tai reiškia, kad juridiniai asmenys turi būti įsteigti:

- 1) Europos Sąjungos valstybėse narėse arba su Europos Bendrijomis ir jų valstybėmis narėmis sudarytos Europos (asociacijos) sutarties šalyse;
- 2) Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos, Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos valstybėse narėse ir Europos ekonominės erdvės susitarimo šalyse.

Tie patys kriterijai taikomi ir nuolat gyvenantiems užsieniečiams. Draudžiama įsigyti žemę miškininkystės ar žemės ūkio tikslais.

Naudoti šaltiniai:

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio 3 dalies įgyvendinimo konstitucinis įstatymas.

Jeigu...norite tapti Lietuvos Respublikos piliečiu?

Lietuvos pilietybę galite gauti:

- ✓ gimstant;
- ✓ natūralizacijos tvarka;
- ✓ supaprastinta tvarka;
- ✓ išimties tvarka;

Natūralizacijos būdu galite įgyti pilietybę, jei 10 metų nuolat gyvenate Lietuvos Respublikoje. Jei esate susituokę su Lietuvos Respublikos piliečiu, galite kreiptis dėl Lietuvos Respublikos pilietybės, jei jūs ir jūsų sutuoktinis kartu ir nuolat gyvenate Lietuvos Respublikoje 7 metus.

Dėl daugiau informacijos kreiptis į Migracijos departamentą:

Internetinis puslapis: migracija.gov.lt

Telefono numeris: 8 707 67000

El. pašto adresas: info@migracija.gov.lt

Darbo valandos:

I-IV 8.00 - 17.00

V 8.00 - 15.45

Pietų pertrauka I-V 12.00 - 12.45

L. Sapiegos g. 1, 10312 Vilnius

Ką daryti, jei... norite gauti viešąsias paslaugas?

Lietuvoje viešosios paslaugos dažniausiai pasiekiamos per elektroninę valdžios sistemą, kuri vadinama *valdžios vartai*. Paprastai, norėdami prisijungti prie el. valdžios sistemos, turite naudoti savo banko sąskaitą.

Jei turite asmeninių klausimų ar prašymų, galite atsiųsti užklausas el. paštu arba įprastu paštu. Jei siunčiate prašymą el. paštu, dokumentas turi būti pasirašytas elektroniniu parašu ir prie jo turi būti prisegtas dokumentas, patvirtinantis jūsų tapatybę. Jei nuspręsite prašymą išsiųsti įprastu paštu, papildomai pridėkite savo tapatybės dokumento kopiją. Jei prašymą išsiuntėte paštu, rekomenduojame jį išsiųsti registruotu laišku ir pasilikti čekį. Čekis suteiks jums galimybę atsekti laišką ir įrodyti, kad išsiuntėte savo užklausą. Taip pat rekomenduojame prašyme paminėti, kad atsakymą norite gauti el. paštu, kadangi taip bus patogiau.

Gavusi jūsų užklausa, institucija per 20 darbo dienų turi pateikti atsakymą. Jei po 20 darbo dienų institucija neatsakys, galite susisiekti su institucija ir pasiteorauti apie užklausa (pavyzdžiui, jei siuntėte paštu, pareigūnui galite suteikti registracijos numerį). Jei po 20 darbo dienų atsakymo negausite, galite pateikti skundą.

Ką daryti, jei... jums reikia valstybės garantuojamos teisinės pagalbos?

Prašome susisiekti su Valstybės garantuojama teisinės pagalbos tarnyba:

Internetinis puslapis: <https://vgtpt.lrv.lt/lt/>

Telefono numeris: 8 700 00 211

El. pašto adresas: teisinepagalba@vgtpt.lt

Darbo valandos:

I-IV 8.00 - 17.00

V 8.00 - 15.45

Pietų pertrauka I-V 12.00 - 12.45

Odminių g. 3, 01122 Vilnius

Ką daryti, jei... valdžios institucijos pažeidė jūsų teises?

Prašome susisiekti su Seimo kontrolieriaus įstaiga:

Internetinis puslapis: <https://www.lrski.lt/>

Telefono numeris: +370 706 65105 // 8 800 22100 (nemokama linija)

El. pašto adresas: ombuds@lrski.lt

Darbo valandos

I-IV 8.00 - 17.00

V 8.00 - 15.45

Pietų pertrauka I-V 12.00 - 12.45

Gedimino pr. 56, 01110 Vilnius

Ką daryti, jei... nusipirkote sugedusių produktų?

Prašome susisiekti su Valstybine vartotojų teisių apsaugos tarnyba:

Internetinis puslapis: <https://www.vvtat.lt/>

Telefono numeriai: +370 5 262 6760 // +370 5 262 6751

El. paštas: tarnyba@vvtat.lt

Darbo valandos

I-IV 8.00 - 17.00

V 8.00 - 15.45

Pietų pertrauka I-V 12.00 - 12.45

Vilniaus g. 25, 01402 Vilnius

Ką daryti, jei... patyrėte diskriminaciją, neapykantos išpuolį ar priekabiavimą?

Prašome susisiekti su Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba:

Internetinis puslapis: <https://www.lygybe.lt>

Telefono numeris: +370 706 63899

El. pašto adresas: lygybe@lygybe.lt

Darbo valandos:

I - IV 7.00 – 6.00

V 7.00 – 3.45

Pietų pertrauka 12.00 - 12.45

Darbo laikas paskutinę darbo dieną prieš valstybinę šventę 1 valanda trumpesnis.

Gedimino pr. 11, 01103 Vilnius

Skundas turi būti paduodamas per tris mėnesius nuo veiksmų, dėl kurių paduotas skundas, dienos. Pasibaigus šiam terminui pateikti skundai nėra nagrinėjami. Skundas turi būti pateiktas:

- paštu (Gedimino pr. 11, LT-01103 Vilnius);
- el. paštu (lygybe@lygybe.lt);
- užpildant elektroninę skundo formą: <https://www.lygybe.lt/en/e-complaint>;
- pristatant raštišką skundą tiesiogiai Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai (Gedimino pr. 11, LT-01103 Vilnius).

Jeigu... vaiko teisės yra pažeidžiamos?

Prašome susisiekti su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos:

Internetinis puslapis: <https://vaikoteises.lt/>

Telefonnumeris: +370 5 231 0928

El. paštas: info@vaikoteises.lt

Darbovalandos

V-IV – nuo 8 iki 17 val.

V – nuo 8 iki 15:45 val.

Pietų pertrauka – nuo 12.00 val. iki 12.45 val.

Labdarių g. 8, 03221 Vilnius

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga – įstatymų nustatyta tvarka atlieka priežiūros ir kontrolės vaidmenį užtikrinant vaikų teises ir teisėtus interesus bei jų apsaugą, tiria vaiko teisių ir teisėtų interesų pažeidimo atvejus, siekia pagerinti vaiko teisių apsaugos padėtį Lietuvoje.

Internetinis puslapis: vtaki.lt

Telefono numeris: (8 5) 210 7176

El. paštas: vtaki@vtaki.lt

Darbo valandos:

I - IV 7.00 – 6.00

V 7.00 – 3.45

Pietų pertrauka 12.00 - 12.45

Plačioji g. 10, 01308 Vilnius

Ką daryti, jei... norite sukurti šeimą?

Santuoka yra savanoriškas vyro ir moters susitarimas sukurti teisinius šeimos santykius, įvykdytas įstatymų nustatyta tvarka. Santuoka gali būti sudaryta tik su priešingos lyties asmeniu. Santuoką vyras ir moteris gali sudaryti savo noru. Bet kokia grėsmė, prievarta, apgaulė ar bet koks kitas laisvės trūkumas yra priežastis, dėl kurios santuoka gali būti paskelbta negaliojančia.

Minimalus amžius tuoktis yra 18 metų. Minimalus amžius gali būti sumažintas iki 16 metų, tačiau tik teismo sprendimu. Nėštumo atvejais teismas nustato žemesnį nei 16 metų santuokos amžių. Santuoka tarp tėvų ir vaikų, tėvių ir įvaikių, senelių ir anūkų, tikrų brolių ar įvaikintų brolių, tikrų ar įvaikintų sesių, tarp pusbrolių, dėdžių ir dukterėčių, tetų ir sunėnų, yra draudžiama. Santuoka gali būti įregistruota tik tarp vyro ir moters.

Lietuvoje galite sudaryti civilines ar/ir religines santuokas. Kad religinė santuoka būtų oficialiai pripažinta, asmenys vis tiek turi įregistruoti civilinę santuoką. Pateikiant paraišką abiejų asmenų dalyvavimas yra privalomas. Santuokos yra įregistruojamos pasirinktame civilinė metrikacijos skyriuje.

Po santuokos visas įgytas turtas ir kreditai priklauso abiem sutuoktiniams. Įregistravus santuoką, turtas tampa bendrąja nuosavybe. Laikoma, kad visas turtas yra bendra nuosavybė, nebent būtų nustatyta, kad tai yra individuali sutuoktinio nuosavybė. Sutuoktiniai yra lygūs visais gyvenimo aspektais.

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas:

Straipsnis 3.27. Sutuoktinių pareiga vienas kitą remti

1. Sutuoktiniai privalo būti vienas kitam lojalūs ir vienas kitą gerbti, taip pat vienas kitą remti moraliai bei materialiai ir, atsižvelgiant į kiekvieno jų galimybes, prisidėti prie bendrų šeimos ar kito sutuoktinio poreikių tenkinimo.

2. Jeigu vienas sutuoktinis dėl objektyvių priežasčių negali pakankamai prisidėti prie bendrų šeimos poreikių tenkinimo, tą pagal savo galimybes turi daryti kitas sutuoktinis.

Kas jeigu... norite skirtis?

Santuoka Lietuvoje gali būti nutraukta:

- bendru sutarimu;
- reikalaujant vieno iš sutuoktinių;
- dėl vieno iš sutuoktinių kaltės;

Santuoka laikoma nutraukta tą dieną, kai sprendimas dėl skyrybų įsigalioja ir laikomasi nurodytų reikalavimų. Po skyrybų sutuoktinis gali pasilikti savo santuokinę pavardę arba prieš santuoką turėtą pavardę. Jei santuoka nutraukiama dėl vieno iš sutuoktinių kaltės, teismas kito sutuoktinio prašymu gali uždrausti kaltam sutuoktiniui išsaugoti savo santuokinę pavardę, išskyrus atvejus, kai sutuoktiniai turi vaikų.

Vaikų teisės

Nepilnamečiais ir vaikais laikomas asmenys, kurie yra jaunesni nei 18 metų. Svarbu tai, kad tėvai turi pareigas savo vaikų atžvilgiu, nesvarbu, ar vaikai gimė santuokos metu, ar ne santuokos metu.

Lietuvos teisėje nustatyta, kad abu sutuoktiniai turi auginti savo vaikus ir jų pareigos yra lygios:

3.30 straipsnis. Sutuoktinių pareigos vaikams

Sutuoktiniai privalo išlaikyti ir auklėti savo nepilnamečius vaikus, rūpintis jų švietimu, sveikata, užtikrinti vaiko teisę į asmeninį gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę, vaiko turtines, socialines ir kitokias teises, numatytas vidaus ir tarptautinės teisės.

Lietuvos civiliniame kodekse vaikų teisės yra aiškiai nurodytos:

Straipsnis 3.161. Vaikų teisės

- 1. Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi bei sveikai vystytis ir nuo gimimo turėti vardą ir pavardę.*
- 2. Vaikas turi teisę žinoti savo tėvus, jei tai nekenkia jo interesams ar įstatymai nenumato ko kita.*

3. *Vaikas turi teisę gyventi kartu su tėvais, būti auklėjamas ir aprūpinamas savo tėvų šeimoje, bendrauti su tėvais, nesvarbu, ar tėvai gyvena kartu, ar skyrium, bendrauti su giminaičiais, jei tai nekenkia vaiko interesams.*
4. *Vaikai neturi nuosavybės teisės į tėvų turtą, o tėvai – į vaikų turtą. Vaikų turtinės teisės yra nustatytos šioje ir kitose šio kodekso knygose.*
5. *Vaikų, gimusių nesusituokusiems tėvams, ir vaikų, gimusių susituokusiems tėvams, teisės yra lygios.*
6. *Tėvams nutraukus santuoką, ją pripažinus negaliojančia ar tėvams gyvenant skyrium, vaikų teisės nesikeičia.*

Svarstant bet kokį su vaiku susijusį klausimą, vaikas, jei gali suformuluoti savo nuomonę, turi būti išklausytas tiesiogiai arba, jei tai neįmanoma, per atstovą. Bet kokie sprendimai tokiu klausimu turi būti priimami atsižvelgiant į vaiko norus, nebent jie prieštarauja vaiko interesams.

Kas jeigu... norite būti su šeima?

Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties 2 straipsnio 26 dalis:

***Šeimos nariai** – sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis, nepilnamečiai vaikai (įvaikiai) (toliau – vaikai), įskaitant sutuoktinio arba asmens, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis, nepilnamečius vaikus, jeigu jie nesusituokę ir yra priklausomi nuo tėvų, taip pat pirmos eilės tiesiosios aukštesnės linijos giminaičiai, kurie išlaikomi ne mažiau kaip vienus metus ir negali pasinaudoti kitų šeimos narių, gyvenančių užsienio valstybėje, parama.*

Užsieniečiai, kuriems suteiktas prieglobstis, turi teisę į šeimos vientisumą. Šeimos narys gali kreiptis dėl leidimo gyventi Lietuvoje asmeniškai arba jūs galite kreiptis dėl šio šeimos nario. Per 3 mėnesius nuo pabėgėlio statuso ar papildomos apsaugos suteikimo jums, pabėgėlių šeimos nariams ar tiems, kuriems buvo suteikta papildoma apsauga, taikoma paprastesnė leidimo gyventi išdavimo procedūra. Pabėgėlio šeimos nariams (išskyrus nepilnametį pabėgėlio vaiką) išduodamas laikinas leidimas gyventi Lietuvoje; pirmą kartą jis išduodamas 1 metams, o vėliau keičiamas 2 metams. Nepilnamečiui pabėgėlio vaikui išduodamas leidimas nuolat gyventi Lietuvoje, kuris galioja 5 metus.

Naudoti šaltiniai:

Lietuvos Respublikos Užsieniečių teisinės padėties įstatymas

Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas

Kas jeigu... turėjote konfliktą su darbdaviu?

Prašome susisiekti su Darbo ginčų komisija DGK:

Internetinis puslapis: <https://www.vdi.lt/Forms/DUK.aspx>

Telefono numeris: +370 5 265 0193

El. Pašto adresas: info@vdi.lt

El. užklausa: <https://www.vdi.lt/Forms/inquiry.aspx>

Algirdo g. 19, 03607 Vilnius

Kas jeigu... norite įkurti verslą?

Gyvenant Lietuvoje galima įkurti tokių tipų verslus:

- ✓ Individuali veikla pagal pažymą arba verslo liudijimas;
- ✓ Uždaroji akcinė bendrovė;
- ✓ Mažoji bendrija;
- ✓ Individuali įmonė.

Jeigu nusprendėte pradėti dirbti savarankiškai, tuomet galite rinktis iš dviejų variantų: verslo liudijimo arba individualios veiklos pagal pažymą.

Verslo liudijimas išduodamas tik tam tikros rūšies veiklai. Turėti verslo liudijimą reiškia, kad sumokėjote fiksuotą mokestį už verslo liudijimą ir tam tikrą laiką turite teisę vykdyti verslo liudijime nurodytą veiklą.

Individuali veikla pagal pažymą turi platų veiklos rūšių sąrašą, nuo kurių galite pradėti. Taip pat nėra fiksuoto mokesčio už individualios veiklos pradžią, terminas ir procedūra yra paprasta. Taigi individuali veikla yra labiau paplitusi ir patogesnė kaip savarankiško darbo forma.

Nepriklausomai nuo individualios veiklos formos, norėdami savarankiškai dirbti, turite kreiptis į Valstybinę mokesčių inspekciją. Savarankiško darbo atveju esate asmeniškai atsakingas už savo komercinę veiklą.

Populiariausi verslo tipai Lietuvoje:

- ✓ Uždaroji akcinė bendrovė;
- ✓ Mažoji bendrija;
- ✓ Individuali įmonė;

	Mažoji bendrija	Uždaroji akcinė bendrovė	Individuali įmonė
Minimalus dalyvių skaičius	1 (dalyvis)	1 (akcininkas)	1 (savininkas)
Įkūrėjai	Privatūs asmenys	Privatūs arba/ir juridiniai asmenys	Privatūs asmenys
Maksimalus dalyvių skaičius	10 dalyvių	Nelimituojama	1 savininkas
Minimali kapitalo suma	Dalyviai patys pasirenka	Ne mažiau nei 2 500 Eur	Šis reikalavimas netaikomas
Dalyvio atsakomybė už juridinio asmens įsipareigojimus	Mažosios bendrijos narys turi ribotą civilinę atsakomybę	Akcininkas turi ribotą civilinę atsakomybę	Individualios įmonės savininkas turi neribotą civilinę atsakomybę
Vidinė struktūra	Mažosios bendrijos steigėjai (nariai) gali pasirinkti vieną iš dviejų mažosios bendrijos struktūrų: mažosios bendrijos narių susirinkimo arba vieno asmens valdymo, t. y. mažosios bendrijos	Visuotinis akcininkų susirinkimas ir bendrovės vadovas. Gali būti sudaryta stebėtojų taryba ir valdyba. Su įmonės vadovu sudaroma darbo sutartis.	Įprastai individualios įmonės savininkas yra įmonės vadovas. Kai individualios įmonės vadovu skiriamas kitas asmuo, šis asmuo veikia individualios įmonės vardu, o individualios įmonės

	vadovas, su kuriuo sudaromas civilinis susitarimas.		savininkas veikia tik pagal savo kompetenciją.
Balsavimas	Įprastai vienam nariui suteikiamas vienas balsas, bet gali būti nurodyta ir kitaip.	1 akcija – 1 balsas	Sprendimus priima individualios įmonės savininkas.
Pelno paskirstymas	Pelnas paskirstomas proporcingai pagal įmokų sumą.	Akcininkams išmokėtų dividendų suma yra proporcinga jų turimų akcijų nominaliai vertei.	Viskas atitenka individualios įmonės savininkui.

Daugiau informacijos:

Versli Lietuva: <https://www.verslilietuva.lt/>

Renkuosi Lietuvą: <https://www.renkuosilietuva.lt/lt/>

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos:

Internetinis puslapis: <https://www.vmi.lt/evmi/pagrindinis>

Telefono numeris: 1882 or +370 5 260 5060

Mokymai „KULTŪRINĖ ĮVAIROVĖ”

1 sesija. Skirtumai

Dalomoji medžiaga # 1

Top 10 įvairovės naudų darbo vietoj

#1: Daugybė įvairių požiūrių

Įvairovė darbo vietoje užtikrina skirtingas perspektyvas.

Tai reiškia, kad darbuotojai turės nevienodas charakterio savybes, išsilavinimą, todėl jie taip pat bus labiau linkę turėti skirtingus įgūdžius bei patirtis.

Įmonės, turinčios skirtingus darbuotojus (su nevienodais įgūdžiais, išsilavinimu, patirtimi), turės prieigą prie įvairiapusių požiūrių, o tai itin naudinga planuojant ir įgyvendinant verslo strategijas.

#2: Išaugęs kūrybiškumas

Nepaisant plataus spektro skirtingų požiūrių, tokios įvairovės poveikis skatina kūrybiškumą.

Kai yra suburiami žmonės, kurie mato tą patį dalyką iš skirtingų perspektyvų, labai tikėtina pamatyti šviežių, naujų idėjų, taip skatinant darbo jėgos kūrybiškumą.

#3: Didesnė motyvacija

Įvairovė darbo vietoje lemia didesnę inovatyvumo rodiklį.

Josho Bersino (Josh Bersin) tyrimo duomenimis, įtraukiančios įmonės 1,7 karto labiau tikėtina, kad bus naujovių lyderės savo rinkoje.

Darbuotojai susiduria su daugybe skirtingų požiūrių ir pasaulėžiūrų savo darbo vietoje. Kai šios įvairios perspektyvos susilieja, atsiveria durys naujovėms ir novatoriškiems sprendimams.

#4: Greitesnis problemų sprendimas

Įmonės, turinčios didesnę darbo jėgos įvairovę, greičiau išsprendžia iškilusias problemas.

„Harvard Business Review“ nustatė, kad įvairiapusių komandos, suburiančios skirtingus požiūrius ir išsilavinimą turinčius darbuotojus, sugeba išspręsti problemas greičiau nei kognityviai panašūs žmonės.

Skirtingą išsilavinimą turintys darbuotojai, taip pat skirsis sukauptą patirtimi, turės ne tokius pačius požiūrius, todėl tokie darbuotojai gali pateikti įvairiapusių bei nestandartinių

sprendimų, pasiūlymų. Taigi, geriausias sprendimas gali būti priimtas anksčiau, o tai lemia greitesnį problemų sprendimą.

#5: Geresnis sprendimų priėmimas

Įvairovė darbo vietoje lemia geresnius sprendimo priėmimo rezultatus.

„**Cloverpop**“ tyrimas nustatė tiesioginį ryšį tarp įvairovės darbo vietoje ir sprendimų priėmimo. Mokslininkai teigia, kad skirtingas asmenybes turinčios komandos priimtas verslo sprendimas 87% laiko pralenkė individualius asmenis, priimančius sprendimus.

Kuomet darbuotojai, turintys skirtingus požiūrius ir išsilavinimą, yra suburiami kartu, jų bendradarbiavimas lemia labiau informuotus ir geresnius sprendimų priėmimo procesus bei rezultatus.

#6: Padidėjęs pelnas

Įmonės, turinčios skirtingų požiūrių, išsilavinimo darbuotojus, generuoja didesnę pelną.

Pasaulinė valdymo konsultacijų įmonė **McKinsey & Company** atliko tyrimus, kuriuose dalyvavo 180 Prancūzijos, Vokietijos, Jungtinės Karalystės ir Jungtinių Amerikos Valstijų įmonių. Jie išsiaiškino, kad kompanijos, kurios turi labiau įvairiapusiškus darbuotojus bei komandas, rodo geriausius finansinius rezultatus.

#7: Didesnis darbuotojų įsitraukimas

Įvairovė darbo vietoje lemia didesnę darbuotojų įsitraukimą.

Deloitte atliko tyrimus, kuriuose užfiksuota 1550 darbuotojų nuomonė ir patirtis trijose didžiausiose Australijos įmonėse, veikiančiose gamybos, mažmeninės prekybos ir sveikatos priežiūros sektoriuose. Šis tyrimas parodė, kad darbuotojų įsitraukimą nulėmė įvairovė darbo vietoje.

Ryšys tarp įvairovės darbo vietoje ir darbuotojų įsitraukimo yra gana paprastas – kai darbuotojai jaučiasi įtraukti, pastebėti, vertinami, jie yra labiau įsitraukę darbovietėje.

#8: Sumažėjusi darbuotojų kaita

Įvairovė darbo vietoje yra naudinga išlaikant darbuotojus toje pačioje įmonėje.

Įmonės, turinčios įvairių darbo jėgą, dažniausiai labiau apjungia skirtingas individualias darbuotojų savybes ir perspektyvas.

Dėl sukurtos įvairovės ir įsitraukimo įmonėje, darbuotojai jaučiasi labiau vertinami ir priimami. Kai darbuotojai jaučiasi priimami ir vertinami, jie laimingesni ir ilgiau lieka toje pačioje įmonėje. Todėl įmonės, bandančios palaikyti didesnę įvairovę darbo vietose, turi mažesnę darbuotojų kaitą. Bandant puoselėti bei skatinti įvairovę įmonėje, darbuotojai taip pat sukuria priklausymo įmonei jausmą ir rečiau išeina iš darbo.

#9: Geresnė įmonės reputacija

Įmonės siekiančios kurti ir skatinti įvairovę darbo vietoje yra matomos kaip gerosios, labiau humaniškos ir socialiai atsakingos, kurios galiausiai sukuria geresnę prekinio ženklo reputaciją.

Įvairovė įmonėje taip pat padaro įmonę įdomesne aplinkiniams. Jei įmonė turi įvairiapusišką darbo jėgą, tuomet tai palengvina skirtingų žmonių bendravimą su pačia įmone ir prekės ženklu bei atveria duris naujoms rinkoms, klientams ir verslo partneriams.

#10: Patobulinti įdarbinimo rezultatai

Įvairovė darbo vietoje pagerina įmonės, kaip darbdavio, įvaizdį ir pristato įmonę kaip geidžiamą ir potencialią darbo vietą. Įvairovė yra ypatingai naudinga pritraukiant talentus.

Glassdoor atliktos apklausos duomenimis, 67% darbo ieškančių žmonių teigė, kad svarstant darbo pasiūlymus svarbi įvairovė darbo vietoje.

<https://www.talentlyft.com/en/blog/article/244/top-10-benefits-of-diversity-in-the-workplace>

Mokymai „KULTŪRINĖ ĮVAIROVĖ“

Sesija 2. Tapatybė

Dalomoji medžiaga # 2

Apibūdinkite savo šeimos narius/draugus

1. Pasirinkite du šeimos narius/draugus;
2. Pažymėkite tris pagrindines šeimos nario/draugo savybes iš visų pasiūlytų lentelėje;

Savybės	Šeimos narys/draugas	
	Vardas: _____	Vardas: _____
Malonus		
Sunkiai dirbantis		
Drausmingas		
Mėgsta skaityti knygas		
Mėgsta ūkininkauti		
Mėgsta piešti		
Tamsios odos		
Šviesių plaukų		
Draugiškas		
Griežtas		

Atsakyk apačioje esančius klausimus:

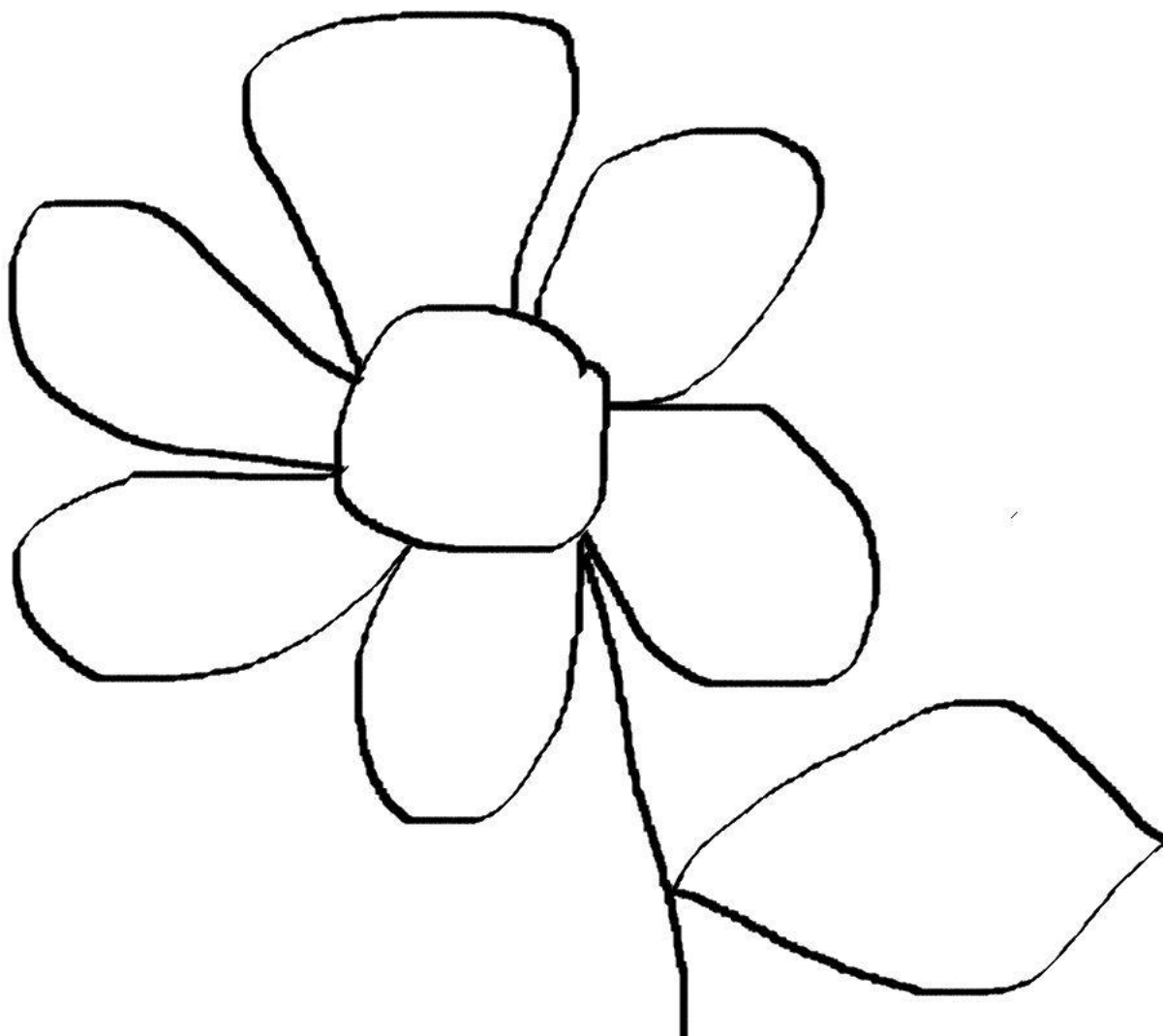
1. Kodėl jie skirtingi?
2. Ar jie įprastai sugyvena?
3. Ar įmanoma būti kitokiam ir palaikyti ryšį?

Mokymai „KULTŪRINĖ ĮVAIROVĖ”

Sesija 2. Tapatybė

Dalomoji medžiaga # 3

Tapatybės gėlė

- **Kodėl mes galime priklausyti skirtingoms žmonių grupėms vienu metu?**
- **Kodėl kiekvieną tapatybę sudaro skirtingi komponentai?**
- **Kuo skiriasi žmogaus bruožai ir žmogaus tapatybė?**

Mokymai „KULTŪRINĖ ĮVAIROVĖ“

Sesija 3. Stereotipų kūrimas

Dalomoji medžiaga # 4

Kas yra stereotipų kūrimas?

L. Rosenthal, N. Overstreet, psichikos sveikatos enciklopedijoje (antrasis leidimas), 2016 m

Įvadas

Stereotipai yra apibendrinimai apie žmonių asmenines savybes arba grupės žmonių charakteristikas (pvz., Allport, 1952). Visuomeniniai stereotipai egzistuoja apie daugybę socialinių grupių ir gali skirtis atsižvelgiant į kontekstą ar situaciją. Daugelis stereotipų turi ilgą istoriją ir buvo sukurti dėl konkrečių ekonominių, politinių ar socialinių aplinkybių. Stereotipų kūrimas yra pažintinis procesas, nes jis apima savybės susiejimą su grupe, tačiau taip pat gali apimti, paskatinti arba pateisinti emocinę reakciją į kitų grupių žmones (pvz., Allport, 1954; Link and Phelan, 2001).

Stereotipai yra įsisavinami bei gali būti netiesiogiai išmokstami per įvairias socialines įtakas, įskaitant, bet neapsiribojant, draugus, šeimos narius, kaimynus, mokytojus, bendraamžių grupes, taip pat per didesnę visuomenės įtaką. Vienas akivaizdus pavyzdys galėtų būti žiniasklaida. Žiniasklaidos vaidmuo stereotipų kūrime, propagavime ir skatinime buvo ne kartą aptariamas ir nagrinėjamas, kadangi žiniasklaida daro nemažą įtaką daugeliui žmonių. Kai kurios socialinės grupės dažnai yra nepakankamai atstovaujamos žiniasklaidoje, nepaisant to žiniasklaidoje egzistuojantys vaizdai yra neproporcingai stereotipiški (pvz., Mastro ir Greenberg, 2000). Žiniasklaidos naudojamos reprezentacijos gali turėti įtakos žmonių pritarimui tam tikriems pateikiamiems stereotipams, ypač jei žmonės nėra itin artimai susidūrę su žiniasklaidoje stereotipiškai pateiktomis socialinėmis grupėmis.

<https://www.sciencedirect.com/topics/medicine-and-dentistry/stereotyping>

Mokymai „KULTŪRINĖ ĮVAIROVĖ“

Sesija 4. Kritinis mąstymas

Dalomoji medžiaga # 5

Kas yra kritinis mąstymas?

Kritinis mąstymas yra gebėjimas aiškiai ir racionaliai mąstyti, suprasti loginį ryšį tarp idėjų. Kritinis mąstymas buvo daugelio diskusijų ir minčių objektu nuo ankstyvųjų graikų filosofų, tokių kaip Platonas ir Sokratas, laikų ir iki šiol buvo diskutuojamas, pavyzdžiui, gebėjimas atpažinti netikras naujienas.

Kritinis mąstymas gali būti apibūdinamas kaip gebėjimas įsitraukti į reflektyvų ir nepriklausomą mąstymą. Iš esmės kritinis mąstymas reikalauja, kad jūs panaudotumėte savo

sugebėjimą samprotauti. Tai yra aktyvus ir besimokantis, o ne pasyvūs informacijos gavėjas. Kritiškai mąstytojai griežtai abejoja idėjomis ir prielaidomis, o ne prima jas tiesiogiai. Jie visada sieks nustatyti, ar idėjos, argumentai ir išvados atspindi visapusiškai vaizdą, ir yra pasirengę išsiaiškinti, kad taip nėra. Kritiškai mąstytojai sistemingai, o ne intuicijos ar instinkto pagalba nustatys, analizuos ir spręš problemas.

Asmuo, turintis kritinio mąstymo įgūdžių, gali:

- Suprasti sąsajas tarp idėjų.
- Nustatyti argumentų ir idėjų svarbą, aktualumą.
- Atpažinti, kurti ir įvertinti argumentus.
- Nustatyti samprotavimų neatitikimus ir klaidas.
- Nuosekliai ir sistemingai spręsti problemas.
- Apmąstyti savo prielaidų, įsitikinimų ir vertybių pagrindą.

Skaitykite daugiau: <https://www.skillsyouneed.com/learn/critical-thinking.html>

Mokymai „KULTŪRINĖ ĮVAIROVĖ”

Sesija 5. Įvairovė ir koegzistencija

Dalomoji medžiaga # 6

KULTŪRINĖ ĮVAIROVĖ

Klausimai ir atsakymai

- Ką reiškia kultūrinė įvairovė?

Kultūrų įvairovė - tai įvairių kultūrinių grupių egzistavimas visuomenėje. Kultūrinės grupės gali aprėpti daugybę skirtingų savybių. Kultūra, religija, etninė priklausomybė, kalba, tautybė, seksualinė orientacija, klasė, lytis, amžius, negalia, sveikatos skirtumai, geografinė padėtis ir daug kitų dalykų.

- Kodėl kultūrinė įvairovė turėtų būti saugoma ir puoselėjama?

Svarbu išsaugoti kultūrinį paveldą, nes jis saugo mūsų, kaip žmonių, vientisumą. Nematerialaus kultūrinio paveldo svarba yra ne pati kultūrinė apraiška ar kultūrinė vertė, bet labiau žinių, įgūdžių turtingumas, kuris yra perduodamas iš kartos į kartą.

- Kodėl kultūrinė įvairovė būtina žmonių vystymuisi?

Tai padeda išsklaidyti neigiamus stereotipus ir asmeninius šališkumus apie skirtingas grupes. Be to, kultūrinė įvairovė padeda atpažinti ir gerbti “*ways of being*”, kurie nebūtinai yra mūsų pačių... Įvairių kultūrų žmonės prisideda prie kalbos įgūdžių, naujų mąstymo būdų, naujų žinių ir kitokios patirties turinimo.

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/culturaldiversity.aspx>

Mokymai „KULTŪRINĖ ĮVAIROVĖ”

Sesija 5. Kultūrų įvairovė ir sambūvis

Dalomoji medžiaga # 7

Ką reiškia “kultūriškai įvairu”?

Terminas “kultūriškai įvairu” dažnai naudojamas kaip sinonimas “multikultūriškumui”

Sociologas Dr. Caleb Rosado, kuris specializuojasi įvairovės ir multikultūriškumo temose, apibūdino 7 svarbius multikultūriškumo elementus:

- **Pripažinimas** kultūrų įvairovės;
- **Pagarba** skirtumams;
- **Pripažinimas** skirtingų kultūrinių išraiškos būdų;
- **Įvertinimas**, ką kitos kultūros gali pasiūlyti;
- **Skatinimas** skirtingų grupių prisidėjimo;
- **Įgalinimas** žmonių, kad jie patys ar kiti galėtų pasiekti maksimalų potencialą ir būtų kritiškai savo išankstinėms nuostatomis ;
- **Šventimas** labiau nei toleravimas skirtumų taip kuriant vienybę tarp skirtingų žmonių.

Mokymai „KULTŪRINĖ ĮVAIROVĖ”

Sesija 5. Kultūrinė įvairovė ir koegzistencija

Dalomoji medžiaga # 8

Daugiakultūrinio švietimo vertė Amerikoje

Daugiakultūrinis švietimas atsirado 1990-aisiais siekiant patenkinti šiuolaikinės visuomenės ir daugiakultūrinės visuomenės švietimo poreikius. Nešdamas septintojo ir aštuntojo dešimtmečių palikimą, gilių socialinių pokyčių laikotarpį, kai mūsų tautos žmonės iš naujo ištyrė savo kultūros paveldą, daugiakultūrinis ugdymas objektyviai ir kritiškai pristato bei nagrinėja kitų kultūrų vertybes ir praktiką. Nors daugiaukultūrinis švietimas buvo pagrįstas Vakarų kultūra, Amerikos Amerikos kultūra visuomet buvo labai įvairi – tiek religinė, tiek etninė. Daugiakultūrinis švietimas tokią įvairovę mato kaip Amerikos subkultūrų dalį, vietoj to, kad šiuos dalykus stengtųsi atskirti.

Nesutariama, ar daugiakultūrinis švietimas turėtų būti įgyvendintas valstybinėje mokykloje. Nors šalininkai mano, kad daugiakultūrinis ugdymas pradės vienyti susiskaldžiusią tautą, šios idėjos priešininkai mano, kad tai sukels rasinį skilimą, skaldantį tautą. „Ginčų dėl daugiakultūrinio švietimo priežastis yra ta, kad iš esmės jis siūlo konkrečią paradigmą abiemis tiek Vakarų bei ne Vakarų kultūroms suprasti“ (Schmidt ix). „Vakarų tradicionalistai teikia pirmenybę „lydymosi katilo“ (angl. Melting pot) teorijai, kad Amerika yra kultūra, pagrįsta siekimu asmeninės laisvės ir ekonominių galimybių nepriklausomai nuo tautybės. Tai atskirų kultūrų sujungimas į vieną bendrą kultūrą - amerikiečių. Žmonės iš ne vakarietiško kultūrų nusprendžia imigruoti į Ameriką, todėl juos turėtų mokyti valstybinėse mokyklose, kurios pagrįstos vakarietiška kultūra. Pažvelgus į 1990 m. surašymą matyti, kad Amerikos gyventojai per pastaruosius dešimt metų pasikeitė labiau nei bet kuriuo kitu laiku XX amžiuje, o vienas iš keturių amerikiečių pripažino save afroamerikiečiu, ispanišku, azijiečiu, Ramiojo vandenyno salų gyventoju, arba Amerikos indėnų (JAV surašymas).

Įvairūs žmonės, pradedant pedagogais ir baigiant filosofais, sutinka, kad norint sėkmingai integruotis multikultūrinėje aplinkoje yra labai svarbus pirmasis žingsnis – ugdyti supratimą apie vienas kito kilmę, kultūrą. Supažindinant vaikus su kitų kultūrų idėjomis ir

papročiais, jie gali geriau suprasti ir įvertinti skirtumus, kurie egzistuoja mūsų visuomenėje. „Jei mokysime vaikus susitapatinti tik su savo rasės ar etninės kultūros atstovais, rizikuojame skatinti etnocentrizmą ir išankstines nuostatas“ (Ravitch 10). Daugiakultūrinio ugdymo dėka Amerikos jaunimas susiduria su etnine įvairove visuomenėje, jie yra mokomi tolerancijos, pagarbos skirtingoms nuomonėms ir bendradarbiavimo siekiant bendro tikslo. Daugiakultūrinis švietimas - tai idėja, kuri pirmą kartą buvo pradėta naudoti praėjusio amžiaus septintajame dešimtmetyje, per kitus du dešimtmečius brendo ir galiausiai buvo išpildyta 1990-aisiais.

Tai priemonė, kuri padeda tapti tolerantiška visuomene; vieta, kurioje žmonės, turintys įvairią kultūrinę ir etninę kilmę, gali harmoningai gyventi. Daugiakultūrinis ugdymas išryškina, kaip skirtingų grupių indėlis praturtino mūsų visuomenę. Visuomenė, kurioje „mūsų bendra kultūra yra daugiakultūrė“ (Ravitch 10). Viena iš daugiakultūrinio ugdymo stiprybių yra mokymasis apie kitas kultūras, siekiant įgyti platesnį pasaulio supratimą. Tai skatina teigiamus pokyčius visų kultūrų žmonėms.

Tai apima ne tik daugumos visuomenės mokymą apie tautines mažumas, bet ir tautinių mažumų mokymą apie daugumą. Vakarų tradicionalistinis požiūris į Ameriką kaip „lydymo katilą“ (angl. melting pot) grindžiamas istoriniu imigrantų antplūdžiu, bandančiu pabėgti nuo skurdo, religinio persekiojimo ir priespaudos, ieškant ekonominių galimybių, asmeninės laisvės ir geresnės gyvenimo kokybės. Skirtingos kultūrinės ir etninės kilmės žmonės ieškojo šio galimybių krašto tikėdamiesi tapti amerikiečiais. „Amerikos tikslas buvo ne išsaugoti senas kultūras, bet sukurti naują, amerikietišką kultūrą“ (Schlesinger 21). Didžioji dalis amerikiečių yra kilę iš europiečių, o tautos pamatai buvo paremti Vakarų kultūra. „Civics“ - mokymo programa, dėstoma nuo pradinės mokyklos iki vidurinės mokyklos, stengiasi mokyti apie laisvės idealus, siekti laimės ir piliečių pareigų bei įsipareigojimų. Šie idealai nėra pagrįsti ne vakarietiškomis kultūromis, todėl nesitikima, kad jie bus pritaikyti tautinėms mažumoms. Vakarų tradicionalistinės ideologijos šalininkai priešinasi daugiakultūriniam ugdymui, teigdami, kad jis, užuot suvienijęs kultūras, iš tikrųjų jas skaldo.

Tikėtina, kad vieninga tauta gali susiskaldyti, jei kiekviena subkultūra nebus įtraukta į bendrą kultūrą. Jie taip pat mano, kad tai prieštarauja demokratinėms tradicijoms - kertiniam Amerikos visuomenės akmeniui. „Amerikos genijus slypi gebėjime iš nepaprastai įvairios rasinės, religinės ir etninės kilmės tautų suformuoti vieną tautą. Taip buvo padaryta, nes demokratijos principai suteikia ir filosofinius sąjungos ryšius, ir praktinę pilietinio dalyvavimo

patirtį. *The American Creed* numato tautą, kurią sudaro individai, kurie patys savarankiškai daro sprendimus ir yra atskaitingi patys sau, o ne tauta, paremta neliečiamomis etninėmis bendruomenėmis“ (Schlesinger 134). „Žmonės gali laisvai gyventi taip, kaip jiems patinka, nepažeisdami savo etninio paveldo, suprasdami, kad jų subkultūra yra pavaldi bendrai Amerikos kultūrai, tautai, pagrįstai Vakarų kultūros idealais. Šie mūsų tautos pamatai, idealai, verčiantys žmones iš pasaulio kampelių imigruoti čia, vienija piliečius. Daugiakultūris ugdymas neitmeta bendros kultūros idėjos.

Tačiau daugiakultūriškumas, dažnai painiojamas su daugiakultūriniu švietimu. „Daugiakultūriškumas skatina imigrantus ir kitas mažumas išlaikyti savo kultūras, neperiamant euro-amerikiečių kultūros“ (Schmidt 3). Manoma, kad visos kultūros yra vienodai vertos pagarbos. Nė viena kultūra nėra laikoma pranašesne ar prastesne už kitą. Daugiakultūriškumas neigia Vakarų kultūrinį pranašumą, o tai ginčija Vakarų tradicionalistinį požiūrį. Daugiakultūrinis švietimas pripažįsta, kad Amerikos kultūra yra įvairių etninių grupių mišinys, tačiau šios įvairovės yra pavaldžios Amerikos daugumos kultūrai, o ne yra lygios jai. Per daugiakultūrinį ugdymą mokiniai yra supažindinami su etninėmis grupėmis ir kuo jos panašios ir kuo skiriasi viena nuo kitos. „Kultūriniai skirtumai labiau praturtina, o ne skurdina mūsų visuomenę“ (Hanley 1). Todėl daugiakultūrinis ugdymas yra būtina valstybinės mokyklos mokymo sudedamoji dalis. Jo tikslai apima visų žmonių bendrumų mokymą, suprantant jų socialinius ir kultūrinius skirtumus, naudojant mokymo metodus, kurie vertina kultūrinės žinias ir skirtumus bei tolerancijos mokymą, kai studentai tampa socialinių pokyčių skleidėjai.

„Demokratinėje, daugiakultūrinėje visuomenėje visi vaikai turi būti mokomi apie daugybę praeities krypčių, sukūrusių dabarties tinklus. Pavyzdžiui, afroamerikiečiai studentai turi sužinoti apie Azijos amerikiečius ir lotynų amerikiečius, visi turi suprasti vietinių amerikiečių kelionę ir atvirkščiai“ (Hanley 3). Kai mokiniai sužino apie skirtingas etnines grupes, tai padeda suprasti žmonių bendrumą. Žmonių, nepriklausomai nuo jų etninės kilmės, panašumai lemia žmogiškumo jausmą ir bendrą kultūrą. „Valstybinės mokyklos vaidmuo yra parodyti vaikams naujus pasaulius, naujas idėjas, naujas galimybes“ (Ravitch 8). Būtina, kad pedagogai, mokinantys skirtingų kultūrų vaikus, ypač iš ne Vakarų šalių, būtų jautrūs kultūriniam skirtumams, kurie gali netgi trukdyti efektyviai mokyti vaikus. Mokytojai turi gilintis į kultūrinius bruožus, jų skirtumus, kad suprastų socialinę tikrovę ir spaudimą, turinčius įtakos vaiko gebėjimui įgyti ir suprasti naują informaciją. Žinių įgijimas apima kultūros normų, kurios gali labai skirtis nuo gimtosios vaiko kultūros. „Kiekvieno vaiko kultūra sudaro šabloną, per kurį jis suvokia pasaulis, o antroji

kultūra natūraliai filtruojama per pirmąją“ (Meyer 17). Kontaktas tarp kultūrų gali sukelti nesusipratimus dėl skirtingo suvokimo, elgesio, papročių ir idėjų. Pedagogai turi būti skatinami naudoti daugiakultūrį švietimą kaip priemonę, skirtą įveikti užsienio ir Amerikos kultūrų skirtumus. Daugiakultūrinis švietimas taip pat gali būti priemonė mokyti tolerancijos.

Sąveika su skirtingomis kultūromis skatina suvokti etninių grupių skirtumus ir panašumus. Mokymas apie kultūrų skirtumus ir panašumus mūsų tautos neskaldo, o skatina bendrumo jausmą, kuris padeda sušvelninti nesusipratimus, dažnai sukeliančius rasinius konfliktus. Per valstybinę mokyklų sistemą ir daugiakultūrį švietimo judėjimą buvo žengtas žingsnis aktyviai keisti mūsų visuomenę, kurioje siaučia rasizmas ir diskriminacija. Studentai mokosi priėmimo ir tolerancijos bei yra įgalioti kaip socialinių pokyčių skleidėjai. Visuomenei formuoti nepakanka vien žinių. Patys piliečiai turi būti pasirengę skirti laiko ir pastangų ištaisyti klaidas bei sukurti pokyčius besivystančioje visuomenėje.

Daugiakultūrinis švietimas atsirado siekiant patenkinti visuomenės, kuri ir toliau kovoja su supratimu, kad ji nėra monokultūrinė, bet apėmianti daugelio kultūrų, švietimo poreikius. "Įvairovė neprivalo sukelti atskirties. Tačiau nesugebėjimas ugdyti tarpgrupinio supratimo per konstruktyvų daugiakultūrį ugdymą iš esmės garantuoja visuomenės susiskaldymą, pagrįstą nežinojimu. Todėl visos pradinės mokyklos turėtų supažindinti savo mokinius su tautų rasine, etnine, kultūrine, ir religine įvairove“ (Handley 4). Etniškai įvairi tauta, tokia kaip mūsų, yra praturtinta dėl savo skirtingų narių ir unikalių paveldų. Turėtume džiaugtis skirtumais, gerbti visų mūsų piliečių indėlį ir švęsti bendrus bruožus, jungiančius mus į vieną kultūrą - Ameriką.

Mokymai “KULTŪRINĖ ĮVAIROVĖ”

Sesija 5. Kultūrinė įvairovė ir koegzistencija

Dalomoji medžiaga # 9

Kultūrinė įvairovė: Vizija

„PASAULIO KULTŪRINIS TURTAS YRA JOĮVAIROVĖ DIALOGE”

UNESCO visuotinė deklaracija dėl kultūrinės įvairovės buvo priimta vienbalsiai labiausiai neįprastame kontekste, kadangi tai įvyko po 2001 m. rugsėjo 11 d. Įvykių. UNESCO

generalinė konferencija, susirinkusi į 31-ąją sesiją, buvo pirmasis ministrų lygio susitikimas, įvykęs po tragiškų rugsėjo 11-tosios įvykių. Tai buvo galimybė Jungtinėms Amerikos Valstijoms dar kartą patvirtinti savo įsitikinimą, kad tarpkultūrinis dialogas yra geriausia taikos garantija, ir visiškai atmesti neišvengiamo kultūrų ir civilizacijų susidūrimo teoriją.

Tokia plataus masto priemonė tarptautinei bendruomenei yra pirmoji. Tai pakelia kultūrinę įvairovę iki „bendrojo žmonijos paveldo“ lygio, kaip būtino žmonijai „taip kaip biologinė įvairovė yra būtina gamtai“ ir jos puoselėjimą daro etiniu imperatyvu, neatsiejamu nuo pagarbos asmens orumui. Deklaracija siekiama išsaugoti kultūrinę įvairovę kaip gyvą, taigi ir atsinaujinantį turtą, kuris turi būti suvokiamas ne kaip nekintantis paveldas, bet kaip procesas, garantuojantis žmonijos išlikimą; taip pat užkristi kelią segregacijai ir fundamentalizmui, kurie priešintųsi Visuotinės Žmogaus Teisių Deklaracijos idėjai.

Visuotinėje deklaracijoje yra aiškiai nurodyta, kad kiekvienas asmuo turi pripažinti ne tik visų formų kitoniškumą, bet ir savo paties/pačios tapatybės įvairovę visuomenėse, kurios pačios iš savęs yra įvairios. Tik tokiu būdu kultūrų įvairovė gali būti išsaugota kaip prisitaikantis procesas ir kaip saviraiškos, kūrybos ir naujovių galimybė. Diskusijos tarp tų šalių, kurios norėtų ginti kultūrinės vertybes, „kurios, kaip tapatybės, vertybių ir prasmės nešėjai, neturėtų būti traktuojami kaip tik produktai ar vartojimo prekės“, ir diskusijos tarp šalių, kurios tikisi skatinti kultūros teises pranoko kartu su dviem metodais atneštais Deklaracijos, kurie išryškino priežastinį ryšį, jungiantį dvi papildančias nuostatas. Vienas negali egzistuoti be kito.

Deklaracija kartu su pagrindinėmis veiksmų plano kryptimis gali būti puiki plėtros priemonė, galinti humanizuoti globalizaciją. Deklaracija nėra nukreipta į nurodymų davimą, bet deklaracija pateikia bendras gaires, kurias valstybės narės, bendradarbiaudamos su privačiu sektoriumi ir pilietine visuomene, konkrečiomis aplinkybėmis gali paversti novatoriška politika. Ši Deklaracija, prieštaringa saviizoliacijos fundamentalizmui, siekia atviresnio, kūrybiškesnės ir demokratiškesnės pasaulio perspektyvos ir yra viena iš XXI amžiaus UNESCO propaguojamų naujųjų etninių grupių pamatinių dokumentų. Tikiuosi, kad vieną dieną ji įgis tokią pat jėgą, kaip ir Visuotinė Žmogaus Teisių Deklaracija.

UNESCO generalinis direktorius **Koichiro Matsuura**

Mokymai „KULTŪRINĖ ĮVAIROVĖ”

Sesija

Dalomoji medžiaga # 10

IŠTRAUKA

Iš UNESCO Visuotinės deklaracijos dėl kultūrų įvairovės

(Priimta 2001 m. lapkričio 2 d.)

1 straipsnis - Kultūrų įvairovė: bendrasis žmonijos paveldas

Laikas ir erdvė suteikia kultūrai įvairias formas. Šią įvairovę atspindi žmonių grupių, iš kurių susideda visa žmonija, unikalumas ir gausa. Kultūrų įvairovė kaip mainų, atsinaujinimo ir kūrybiškumo šaltinis būtina žmonijai taip, kaip bioįvairovė būtina gamtai. Tai bendras žmonijos paveldas, kurį reikia pripažinti ir išsaugoti dabarties ir ateities kartoms.

4 straipsnis - Žmogaus teisės kaip kultūrų įvairovės garantija

Ginti kultūrų įvairovę – etinis imperatyvas, neatsiejamas nuo pagarbos žmogaus orumui. Tai įsipareigojimas žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms, ypač tautinių mažumų ir vietinių tautų teisėms. Niekam neleidžiama dangstantis kultūrų įvairovės sąvoka pažeisti ar suvaržyti tarptautiniuose teisės aktuose užtikrintų žmogaus teisių.

5 straipsnis - Kultūrinės teisės kaip terpė, palanki kultūrų įvairovei

Kultūrinės teisės yra neatskiriama universalių, nedalomų ir tarpusavyje susijusių žmogaus teisių dalis. Norint sudaryti sąlygas kūrybos įvairovei būtina užtikrinti Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 27 straipsnyje ir Tarptautinės ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių sutarties 13 ir 15 straipsniuose apibrėžtas kultūrinės teises. Žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės visiems užtikrina saviraiškos, kūrybos ir jos sklaidos pasirinkta kalba (ypač gimtąja kalba) teisę, taip pat teisę gauti kokybišką išsilavinimą ir būti ugdomiems taip, kad būtų

gerbiama jų kultūrinė tapatybė, teisę dalyvauti pasirinktame kultūriniame gyvenime ir plėtoti pasirinktą kultūrinę veiklą.

6 straipsnis - Padėti visiems pažinti kultūrų įvairovę

Norint užtikrinti laisvą idėjų sklaidą žodžiu ir vaizdu reikia visoms kultūroms suteikti saviraiškos galimybę ir leisti kitiems jas pažinti. Kultūrų įvairovę užtikrina saviraiškos laisvė, žiniasklaidos pliuralizmas, daugiakalbystė, lygios galimybės susipažinti su menu, mokslu ir technologijomis (įskaitant skaitmenines), sąlygos visoms kultūroms naudotis idėjų raiškos ir sklaidos priemonėmis.

7 straipsnis - Kultūros paveldas kaip kūrybiškumo šaltinis

Kūryba išauga iš kultūrinės tradicijos, bet klesti sąveikaudama su kitomis kultūromis. Todėl paveldą reikia saugoti, puoselėti ir išsaugoti ateities kartoms visas jo formas kaip žmonijos patirties ir siekių įrodymą, kad toliau būtų puoselėjama kūrybos įvairovė ir skatinamas tikras kultūrų dialogas.

http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

ŠALTINIAI

Berman, D. (Ed.) (1992). Debating P. C. - The controversy over political correctness on college campuses. New York: Laurel. Carlson, R. A. (1987).

The Americanization Syndrome. New York: St. Martins Press. Diver-States, A. C. (1995). Lives in the Balance: Youth, Poverty, and Education in Watts.

New York: Suny Press. Gallegos, B. (Ed.). (1994). English: Our Official Language? New York: H.

W. Wilson Company. Gray. P. (1991, July 8). Whose America? Time, 138, 1, 12 - 21.

Handley, Mary Stone. (2001). The Scope of Multicultural Education. Retrieved February 28, 2001 from the World Wide Web: web Meyers, Lois M. (1999). Respect a Child, Respect a Teacher. Developed by West Ed for the California Teachers Association. Ravitch, D. (1991 / 1992, Dec. /Jan.).

A Culture in Common. Educational Leadership, 49, 4, 8 - 11. Rose, P. I. (1997). They and We: Racial and Ethnic Relations in the United States.

New York: McGraw-Hill Companies, Inc. Schlesinger, A. M. Jr. (1992). The Disuniting of America. New York: W.

W. Norton & Companies, Inc. Schlesinger, A. M. Jr. (1991). The Cult of Ethnicity, Good and Bad.

Time, 21. Schmidt, A. J. (1997). The Menace of Multiculturalism: Trojan Horse in America.

London: Praeger. Sims, W. , & Bernice, B. (Eds.). (1981). Perspectives in Multicultural Education. Lanham: University Press of America. United States Department of Commerce. The U.

S. Census Bureau. (1991). Retrieved March 13, 2001 from the World Wide Web: web <https://essaychief.com/research-essay-topic.php?essay=2572479&title=The-Value-Of-Multicultural-Education-In-America>